

بررسی فقهی و حقوقی ماهیت اهداء عضو

سید مسعود موسوی^۱، بهروز اسدی^۲، داوود بزرگمهر^۳

^۱ گروه حقوق، واحد بروجن، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجن، ایران

^۲ گروه حقوق، واحد بروجن، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجن، ایران

^۳ گروه حقوق، واحد بروجن، دانشگاه آزاد اسلامی، بروجن، ایران

چکیده

با پیشرفت علوم، پیوند اعضا به عنوان یکی از دستاورد های نوین علم پزشکی وارد عرصه ی جامعه شد. از آنجا که پیوند عضو می تواند جان بسیاری از بیماران را از مرگ حتمی نجات دهد، آشناسازی اذهان عمومی با تحقق مرگ بعد از وقوع مرگ مسلم مغزی امری ضروری است. پیوند اعضا نیز مانند همه ی علوم جدید در کنار مزیت ها، چالش هایی را نیز برای افراد جامعه به وجود آورد. در همین راستا قانون گذار بر ای حمایت متقابل از حقوق اعضای جامعه، قوانین و مقرراتی را وضع کرده است. این پژوهش یک مطالعه مروری است که با جستجوی کتب و بانک های اطلاعاتی انجام گرفته است. یکی از مسایل رایج در دنیای پیشرفته امروزی مسیله پیوند اعضا است که از مسایل نوین پزشکی و از دستاوردهای مهم آن است؛ اما مسایل فقهی و حقوقی فراوانی را نیز به همراه داشته است زیرا در کشورهای اسلامی با توجه به خاستگاه دینی بودن قوانین از یک سو و قانونی بودن این عمل از سوی دیگر، مشروعیت آن همواره مورد ارزیابی فقها و مجتهدان قرار داشته است و همواره در نظریه پیوند اعضا از انسان مرده به انسان زنده مخالفان و موافقانی را به همراه داشته است که بررسی این دیدگاهها از اهداف این پژوهش بود که این تحقیق به این نتیجه رسید که پیوند اعضا نقش حیاتی در نجات جان انسانها و بازگرداندن سلامت به آنها دارد و شرع مقدس نیز حیات و سلامتی انسان را به عنوان اهم واجبات مورد عنایت قرار داده است. بنابراین مسیله پیوند اعضا از نظر شرعی مورد تایید است.

واژه های کلیدی

مرگ، پیوند عضو، قصاص، فقه.

مقدمه

نقل و پیوند اعضای بدن انسانی به اشکال مختلف سابقه ای دیرینه دارد که به هزاران سال قبل باز می گردد، چنین عملیاتی به صورت ابتدایی در تمدن های چینی، هندی، مصری، بابلی و عصر اسلام وجود داشته است. از زمان های بسیار دور، اندیشه جایگزینی و پیوند عضو از کار افتاده، به وسیله اشیا و اعضای مصنوعی یا عضو طبیعی سالم انسان های تازه گذشته، وجود داشته است و آثار به جای مانده از آن دوران ها این امر را به اثبات می رساند. پیشرفت های چشمگیر علوم، بخصوص خدمات ارزنده ای که علم پزشکی در عصر اخیر به بشریت کرده است، سبب شده که مسائلی جدید در جامعه بوجود بیاید، و لازم و ضروری است که فقهای اسلام در علم فقه مواضع شفاف خود

را در قبال این مسائل داشته باشند، تا از این قافله ی پیشرفت عقب نمانند. شرع مقدس اسلام، تأکید بسیاری بر حفظ جان انسان دارد و طبق نص، نجات جان یک انسان معادل جان همه ی انسان هاست. [۱]. بنابراین گرچه اصل مسأله ی پیوند اعضا با هدف نجات جان انسان ها و درمان بیماری ها، امری جایز و حتی واجب دانسته شده است، اما در این زمینه سؤال های بیشماری مطرح است که باید جواب داده شوند. در موزه آلوریا پاریس ظرفی وجود دارد که متعلق به چهار قرن قبل از میلاد مسیح است و معلولی را با یک ساق پای چوبی نشان می دهد، در تابلو نقاشی ای که در موزه [پرادو] مادرید نگهداری می شود، صحنه ای از شهر دمشق در قرن سوم پس از میلاد طراحی شده است که پزشکان در حال پیوند پای یک سیاه پوست مرده به بدن سفید پوستی هستند، که با پای له شده در حال مرگ است. ظاهراً این عمل پیوند موفقیت آمیز بوده و در جهان مسیحیت آن را معجزه سنت کاسمس و سنت دامین می نامند. مسلمانان نیز در عصر تیموری برای نخستین بار موفق به پیوند دوباره بینی قطع شده شخصی شدند و به دنبال آن جهان غرب جراحی پلاستیک را از مسلمانان فرا گرفت. [۲].

امروزه برخلاف گذشته پیشرفت علم پزشکی موضوع پیوند اعضا را بعنوان بحثی نومطرح نموده است پیوند عضو از سه حالت انسان زنده به انسان زنده، انسان مرگ مغزی به انسان زنده، جسد به انسان زنده [ممکن است اتفاق بیفتد این امر از انجایی که باتمامیت جسمی فرد مرتبط است، ارتباطی تنگاتنگ با فقه و حقوق دارد. و از طرفی شرع مقدس به انسان و تمامیت جسمانی او بعنوان اشرف مخلوقات اهمیت ویژه داده می شود اولین سوالی که در فقه با آن مواجه هستیم این است که عمل پیوند عضو عملی مشروع است یا نامشروع؟ در صورت مشروع بودن محدود آن به مقدار است؟ آیا این عمل در صورت اضرار و ازاله به اهداء کننده عضو مشروع است یا خیر؟ اینها سوالاتی است که پاسخ آن را باید در فقه جستجو کرد.

با پیشرفت علوم، پیوند اعضا به عنوان یکی از دستاورد های نوین علم پزشکی وارد عرصه ی جامعه شد. پیوند اعضا نیز مانند همه ی علوم جدید در کنار مزیت ها، چالش هایی را نیز برای افراد جامعه به وجود آورد. در همین راستا قانون گذار بر ای حمایت متقابل از حقوق اعضای جامعه، قوانین و مقرراتی را وضع کرده است. [۳] بدون شک پیوند اعضای مختلف، ره آوردی غنی از دانش نوین را با خود به ارمغان آورده است. دانشمندان علوم پزشکی این سرزمین نیز با همتی والا در این جهت تلاش و جوششی افتخار آفرین انجام داده اند